

Облік і оподаткування

УДК 657: 338.2

Дяденко Микола Сергійович

АССА, Сертифікований аудитор України,

аспірант кафедри обліку та оподаткування

Державний торговельно-економічний університет

Diadenko Mykola

ACCA, Certified auditor of Ukraine,

Postgraduate student at the Department of Accounting and Taxation

State University of Trade and Economics

ORCID: 0000-0001-7631-8013

**ІНТЕГРАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ КТМФЗ 12, МСФЗ 16 ТА МСБО 20 У
ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ КОНЦЕСІЇ
INTEGRATION OF IFRIC 12, IFRS 16 AND IAS 20 IN THE FINANCIAL
ACCOUNTING OF CONCESSION OPERATIONS**

***Анотація.** Вступ. Активізація процесів відновлення інфраструктури в Україні посилює роль концесійних угод як ключового інструменту державно-приватного партнерства. Такі угоди поєднують інтереси держави та приватного бізнесу, але водночас формують складні облікові виклики. Винагорода концесіонера може набувати різних форм: гарантовані платежі від держави, право стягувати плату з користувачів або тимчасове безоплатне користування активами. Кожен зі сценаріїв має різну економічну природу, що ускладнює застосування єдиного стандарту обліку. КТМФЗ 12 «Угоди про концесію послуг» закріплює базові моделі фінансового та нематеріального активу, проте не охоплює ситуацій із платежами концесіонера чи випадків безоплатного користування. Це зумовлює необхідність інтеграції положень інших міжнародних стандартів – МСФЗ 16 «Оренда» та МСБО 20 «Облік державних грантів».*

Мета. Метою статті є формування інтегрованої методології фінансового обліку операцій концесії шляхом поєднання положень КТМФЗ 12, МСФЗ 16 та МСБО 20. Такий підхід покликаний забезпечити єдність критеріїв визнання та оцінки активів і зобов'язань, підвищити прозорість, зіставність та достовірність фінансової звітності концесійних компаній.

Матеріали і методи. У дослідженні використано нормативні документи Міжнародної ради зі стандартів бухгалтерського обліку (IFRS Foundation), наукові публікації та практичні кейси застосування міжнародних стандартів у країнах ЄС та Україні. Методологічною базою стали порівняльний аналіз, логіко-структурне узагальнення, метод сценарного моделювання та принцип превалювання сутності над формою. Це дозволило виокремити ключові сценарії концесій («Д→К», «Д←К», «Д–К») і співвіднести їх із відповідними стандартами.

Результати. У роботі обґрунтовано доцільність інтеграції міжнародних стандартів у єдину модель відображення концесійних операцій. Для сценарію «Д→К» визначено застосування моделі фінансового активу відповідно до КТМФЗ 12 і МСФЗ 9; для «Д←К» – використання моделі нематеріального активу або, у випадку орендоподібних умов, – аналогії з МСФЗ 16 через положення МСБО 8; для «Д–К» – облік права користування як нефінансового гранту згідно з МСБО 20. Запропоновано «дерево рішень» для класифікації угод та узагальнений шаблон примітки до фінансової звітності відповідно до SIC-29. Це забезпечує системність і прозорість обліку, а також знижує ризики різночитань у практиці.

Перспективи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методик оцінки нематеріальних активів у сценаріях безоплатного користування, на уніфікацію практики застосування МСФЗ 16 у змішаних угодах, а також на проведення галузевих кейс-досліджень для перевірки інтегрованої моделі в реальних умовах. Результати роботи можуть бути використані як компаніями для формування прозорості

звітності, так і регуляторами при гармонізації національних вимог із міжнародними стандартами.

Ключові слова: концесія, операції концесії, державно-приватне партнерство, КТМФЗ 12, МСФЗ 16, МСБО 20, фінансовий актив, нематеріальний актив, оренда, державний грант.

Summary. *Introduction. The intensification of infrastructure recovery processes in Ukraine increases the role of concession agreements as a key instrument of public-private partnerships. Such agreements combine the interests of the state and private business, while creating complex accounting challenges. The operator’s consideration may take different forms: guaranteed payments from the state, the right to charge users, or temporary free-of-charge use of infrastructure. Each scenario has a different economic nature, which complicates the application of a single accounting standard. IFRIC 12 Service Concession Arrangements establishes two basic models — financial and intangible assets — but does not cover situations involving operator’s payments to the grantor or free-of-charge use. This necessitates the integration of provisions of other standards, namely IFRS 16 Leases and IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance.*

Purpose. The purpose of the article is to develop an integrated methodology for financial accounting of concession operations by combining the provisions of IFRIC 12, IFRS 16 and IAS 20. This approach ensures consistency in recognition and measurement criteria, enhances transparency and comparability of concessionaires’ financial reporting, and reduces information asymmetry.

Materials and methods. The study is based on IFRS Foundation standards, scientific publications and practical cases of their application in EU countries and Ukraine. The methodological framework included comparative analysis, logical-structural generalization, scenario modelling and the principle of substance over

form. These methods allowed to distinguish the key concession scenarios ("G→O", "O→G", "G–O") and align them with the respective standards.

Results. The research substantiates the feasibility of integrating international standards into a single model of concession accounting. For the "G→O" scenario, the financial asset model under IFRIC 12 and IFRS 9 is applied; for "O→G", the intangible asset model or, if lease-like features are present, analogy with IFRS 16 through IAS 8 is relevant; for "G–O", the right of use is recognized as a non-monetary government grant in accordance with IAS 20. A decision tree for classifying concession agreements and a generalized disclosure template under SIC-29 are proposed. This ensures systematization, transparency and comparability of financial reporting.

Discussion. Further research should focus on improving valuation methods for intangible assets in free-of-charge use scenarios, unifying the practice of applying IFRS 16 to hybrid contracts, and conducting industry case studies to validate the integrated model in real conditions. The results may be applied by companies to prepare transparent reports and by regulators to harmonize national requirements with international standards.

Key words: concession, concession arrangements, public-private partnership, IFRIC 12, IFRS 16, IAS 20, financial asset, intangible asset, lease, government grant.

Постановка проблеми. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні, особливо в умовах відновлення інфраструктури після масштабних руйнувань, зумовлює активне використання концесійних механізмів. Концесія як форма залучення приватного капіталу поєднує інтереси держави та бізнесу, проте водночас породжує значний комплекс облікових викликів. Складність полягає у тому, що операції концесії мають багатовекторний характер: можуть передбачати компенсацію з боку держави, право стягнення плати з користувачів або тимчасове безоплатне надання у користування

інфраструктурних активів. Кожен із цих сценаріїв має різний економічний зміст і, відповідно, потребує відмінних підходів до бухгалтерського відображення.

Міжнародна практика закріпила базові положення у КТМФЗ 12 «Угоди про концесію послуг», однак цей стандарт не охоплює всіх можливих конфігурацій договорів, зокрема випадків безоплатного користування або платежів концесіонера на користь грантодавця. У таких умовах виникає потреба інтеграції норм інших стандартів — МСФЗ 16 «Оренда» та МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу». Проблематика полягає у виборі найбільш релевантної моделі для забезпечення прозорості, порівнюваності й достовірності звітності концесіонерів. Саме пошук узгодженого методологічного підходу до інтеграції зазначених стандартів формує актуальність дослідження та обумовлює необхідність його подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна література сходиться на тому, що концесійні договори потребують багатостандартного підходу: базове тлумачення КТМФЗ 12 слід поєднувати з вимогами МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» / МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» (визнання виручки та наступна оцінка), а також із суміжними рамками у специфічних сценаріях [1; 2]. Окрема проблематика — межі взаємодії з МСФЗ 16: пост-імплементаційні матеріали Міжнародної ради зі стандартів бухгалтерського обліку підкреслюють, що питання перетину МСФЗ 16 та КТМФЗ 12 виникають у практиці, але насамперед слід спочатку застосовувати КТМФЗ 12, а вже потім оцінювати залишкові права/зобов'язання (зокрема в контексті регульованої діяльності) [2]. У професійних брифінгах також наголошено: service concessions типовим чином виключені зі сфери МСФЗ 16, тож орендну модель коректно залучати лише через МСБО 8 як обрану облікову політику у виняткових випадках, коли економічна сутність договору справді «орендоподібна» [3].

Помітний пласт досліджень зосереджено на інтерпретації та розкриттях згідно з ПКТ-29 «Угоди про концесію послуг: розкриття інформації». Abdallah (2022) систематизує вимоги до розкриття інформації обох сторін договору (оператора і грантодавця) та підкреслює важливість узгоджених приміток для зіставності звітності у межах ДПП-портфелів [5]. На тлі різноманіття реальних схем ДПП практичні огляди (BDO, 2025) рекомендують послідовне «дерево рішень»: тест контролю/регулювання → визначення моделі (фінансовий чи нематеріальний актив) → перевірка наявності регуляторних активів/зобов'язань → примітки за ПКТ-29 [1; 4; 8]. Дослідження Світового банку (2024) акцентує, що фіскальні особливості ДПП підвищують значущість прозорих облікових рішень і розкриття, зокрема щодо зобов'язань та умовної підтримки, адже саме вони зумовлюють ризики для публічних фінансів [6].

Для українського дискурсу показова еволюція публікацій, що фіксують потребу адаптації міжнародних підходів до місцевого правового поля: монографічні напрацювання (2019) вже прямо орієнтують на використання КТМФЗ 12 для відображення операцій концесіонера, коли держава контролює послуги/тарифи та залишкову вартість інфраструктури [7]. Паралельно емпіричні статті (2020) звертають увагу на інформаційне забезпечення та позиціонування об'єкта концесії у балансі оператора — як підмену практичних питань формування облікової політики та приміток [8]. У міжнародних працях 2019–2025 рр. також обговорюють сценарії безоплатного доступу: коли «винагорода (consideration)» за КТМФЗ 12 не піддається надійній оцінці, МСБО 20 (через МСБО 8) пропонує робочу рамку для визнання нефінансової держдопомоги з системним віднесенням у дохід паралельно з амортизацією відповідного права користування [1; 5].

Таким чином, поточний науково-практичний консенсус сходиться на інтегрованому підході:

- (i) пріоритетні тести КТМФЗ 12;

- (ii) залучення МСФЗ 16 — лише за умов справжньої «орендної» сутності;
- (iii) використання МСБО 20 для сценаріїв без грошових потоків і без надійної оцінки нематеріальних активів через «винагороду»;
- (iv) розкриття за ПКТ-29 як умова зіставності.

Незважаючи на наявний науковий доробок, і досі відсутня узгоджена методологія інтеграції положень КТМФЗ 12, МСФЗ 16 та МСБО 20 у єдину систему правил визнання, оцінки та розкриття інформації щодо операцій концесії, що й зумовлює актуальність представленого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування інтегрованого методологічного підходу до відображення у фінансовому обліку операцій концесії, який поєднує положення КТМФЗ 12, МСФЗ 16 та МСБО 20. Такий підхід покликаний забезпечити єдність критеріїв визнання та оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат, а також підвищити прозорість і порівнюваність звітності концесіонерів. Особливий акцент робиться на побудові «дерева рішень» для класифікації сценаріїв «Д→К» (плата від держави концесіонеру), «Д←К» (плата від концесіонера державі) і «Д–К» (безоплатне використання), що дозволяє мінімізувати різночитання у практиці застосування міжнародних стандартів та сприяє адаптації кращих облікових практик до українського правового й економічного середовища.

Матеріали і методи. Методологічною основою дослідження є нормативні документи Міжнародної ради зі стандартів бухгалтерського обліку, зокрема КТМФЗ 12 [9], МСФЗ 16 [10], МСБО 20 [11], а також суміжні положення МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» [12], МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [13] та МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [14]. Для дослідження релевантності їх застосування в обліку концесійних операцій використано методи порівняльного аналізу, дедукції й індукції, логіко-структурного узагальнення,

а також метод сценарного моделювання, що дозволив побудувати класифікаційне «дерево рішень».

Емпіричну основу становлять результати аналізу міжнародних і вітчизняних наукових публікацій, матеріали професійних організацій (PwC, BDO, KPMG, Світовий банк), а також огляд практичних прикладів застосування стандартів у країнах ЄС та Україні. Поєднання цих методів дало змогу ідентифікувати ключові проблеми інтеграції міжнародних стандартів і розробити практичні рекомендації щодо формування узгодженої облікової політики та приміток до фінансової звітності за концесійними договорами.

Виклад основного матеріалу. Концесійні угоди належать до найпоширеніших інструментів державно-приватного партнерства (ДПП), спрямованих на забезпечення розвитку інфраструктури та надання суспільно значущих послуг. Їх сутність полягає у тому, що держава (концесіодавець) передає приватному партнеру (концесіонеру) право на створення, модернізацію чи експлуатацію інфраструктурних об'єктів на визначений строк, зберігаючи при цьому контроль над видами послуг, їх ціноутворенням та залишковою вартістю активів після завершення дії договору. Саме така специфіка — поєднання публічних інтересів та приватного фінансування — робить концесійні операції складними для відображення у бухгалтерському обліку.

З наукової точки зору об'єктом обліку доцільно вважати не сам договір, а операції концесії, що виникають у процесі виконання умов угоди: інвестиції у будівництво чи модернізацію, надання послуг користувачам, здійснення платежів між сторонами, отримання компенсацій чи пільг. Такий підхід відповідає принципу превалювання сутності над формою та дозволяє узгоджено відображати економічні вигоди й зобов'язання сторін.

Базовим орієнтиром для обліку концесійних угод є КТМФЗ 12 [9], який визначає дві основні моделі:

- модель фінансового активу — застосовується тоді, коли концесіонер має безумовне право на отримання грошових коштів або інших фінансових активів від держави в обмін на надані послуги з будівництва чи модернізації («Д→К»);
- модель нематеріального активу — використовується у випадках, коли концесіонер отримує право стягувати плату з користувачів інфраструктурних об'єктів як «винагороду» за здійснені інвестиції та надані послуги.

Вибір між цими моделями зумовлений економічним змістом «винагороди» у договорі (див. Табл. 1). Однак у практиці зустрічаються випадки, коли стандарт не охоплює всі варіації — наприклад, якщо концесіонер здійснює платежі на користь концесієдавця («Д←К») чи отримує право тимчасового безоплатного користування активами («Д–К»). У таких ситуаціях виникає потреба у застосуванні положень інших стандартів: МСФЗ 16 [10] — за аналогією у разі орендоподібних договорів, та МСБО 20 [11] — коли йдеться про безоплатну передачу ресурсів.

Таблиця 1

Ключові характеристики концесійних операцій за КТМФЗ 12

Ознака	Модель фінансового активу	Модель нематеріального активу
Сутність «винагороди»	Безумовне право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від концесієдавця	Право стягувати плату з користувачів інфраструктури
Приклади ситуацій	Держава компенсує інвестиції у будівництво/модернізацію через платежі з бюджету	Концесіонер будує/модернізує об'єкт і має право встановлювати тарифи для користувачів
Первісне визнання	Фінансовий актив за справедливою вартістю наданих послуг	Нематеріальний актив за справедливою вартістю наданих послуг
Подальший облік	Оцінка за амортизованою вартістю з використанням ефективної ставки (МСФЗ 9)	Амортизація активу протягом строку концесії; тест на знецінення
Доходи	Визнання виручки від будівництва/послуг за IFRS 15; фінансовий дохід (відсотки)	Визнання виручки від будівництва/послуг за IFRS 15; операційні доходи від користувачів
Зобов'язання / ризики	Грантодавець бере на себе ризик попиту	Концесіонер несе ризик попиту та експлуатаційні ризики

Розкриття у звітності	Характер і умови контракту, строки платежів, відсоткові ставки	Характер і умови контракту, методи амортизації, строки дії договору
-----------------------	--	---

Джерело: складено автором на основі [9]

Теоретичні засади обліку концесійних операцій передбачають також обов'язковість розкриття інформації у примітках до фінансової звітності відповідно до ПКТ-29 [15]. Це дозволяє користувачам фінансової звітності отримати вичерпні відомості про суттєві умови концесійних угод, ризики та очікувані вигоди, забезпечуючи прозорість і зіставність показників між різними компаніями та країнами.

Практика застосування концесійних угод свідчить, що «винагорода» концесіонера може набувати різних форм, які визначають вибір моделі обліку. Залежно від спрямованості грошових потоків між сторонами, умов компенсації інвестицій та рівня ризику, доцільно виокремлювати три базові сценарії:

1. «Д→К» (сценарій компенсації) — коли держава («Д», концесіодавець) компенсує витрати концесіонера («К») шляхом прямих платежів або гарантійних фінансових потоків. У такому випадку у концесіонера виникає фінансовий актив, який обліковується відповідно до вимог КТМФЗ 12 та МСФЗ 9.

2. «Д←К» (сценарій оренди) — коли концесіонер сплачує державі концесійні платежі за право користування активом та отримання доходів від експлуатації. Такі платежі або збільшують первісну вартість нематеріального активу, або, у випадку орендоподібних умов, можуть обліковуватися за аналогією з МСФЗ 16 через положення МСБО 8.

3. «Д–К» (сценарій гранту) — коли відсутні як компенсація з боку держави, так і право безпосередньо стягувати плату з користувачів. Концесіонер отримує лише право тимчасового безоплатного користування активом. У цьому випадку застосування КТМФЗ 12 не дає чіткої моделі визнання, тому доцільним є залучення положень МСБО 20 для відображення

нефінансової державної допомоги: визнання нематеріального активу «право користування» та доходів майбутніх періодів з подальшим систематичним включенням у дохід.

Така класифікація дозволяє не тільки коректно обрати стандарти для відображення операцій, а й забезпечити зіставність фінансової звітності концесійних компаній у різних країнах та галузях (див. Табл. 2).

Таблиця 2

Ключові характеристики концесійних операцій за КТМФЗ 12

Ознака / Сценарій	Д→К	Д←К	Д–К
Характер грошових потоків	Держава здійснює компенсаційні платежі концесіонеру	Концесіонер сплачує державі концесійні платежі	Відсутні платежі між сторонами; концесіонер отримує безоплатне право користування
Основний стандарт	КТМФЗ 12 + МСФЗ 9	КТМФЗ 12 (НМА) + МСФЗ 16 (через IAS 8)	МСБО 20 (через IAS 8)
Визнання активу і зобов'язань	Фінансовий актив	Нематеріальний актив «право користування» + зобов'язання орендних платежів	НМА «право користування» + доходи майбутніх періодів
Доходи	Дохід від будівництва (IFRS 15), фінансовий дохід (відсотки)	Дохід від користувачів (операційний)	Дохід від гранту (системне віднесення)
Ризики / особливості	Ризик попиту несе держава	Ризик попиту та експлуатації — на концесіонері	Немає прямої «винагороди»; складність оцінки
Основні розкриття (ПКТ-29)	Характер угоди, строки та умови платежів, відсоткові ставки	Умови платежів концесіонера, методи амортизації, строки угоди	Характер безоплатного права, метод оцінки гранту, вплив на доходи й витрати

Джерело: складено автором на основі [9; 10; 11]

Як зазначалося вище, КТМФЗ 12 визначає дві базові моделі — фінансового та нематеріального активу; у подальшому важливим є аналіз можливості їх поєднання або інтеграції з іншими стандартами».

На практиці зустрічаються ситуації, коли КТМФЗ 12 не дає вичерпної відповіді щодо порядку обліку. Зокрема, у випадках, коли концесіонер здійснює регулярні платежі на користь держави за право користування

об'єктом, виникає сценарій «Д←К». Формально він може бути віднесений до моделі нематеріального активу, однак його економічна сутність у багатьох аспектах наближається до орендних відносин. У такому випадку доцільним є використання положень МСФЗ 16, але лише за аналогією через МСБО 8 (згідно з п. 10–12, які дозволяють формувати облікову політику, виходячи з аналогічних стандартів за відсутності прямого регулювання), оскільки прямого регулювання таких ситуацій у КТМФЗ 12 немає. Це означає, що підприємство може сформувати облікову політику, за якою право користування активом визнається як нематеріальний актив, а концесійні платежі — як зобов'язання, аналогічне до орендного. Подальший облік передбачає амортизацію активу протягом строку договору та нарахування відсотків за зобов'язанням, що дозволяє більш адекватно відобразити економічний зміст таких операцій.

Ще складнішою є ситуація у випадку сценарію «Д–К», коли концесіонер отримує право безоплатного користування активом протягом визначеного строку, але не має ні гарантованих платежів від держави, ні натомість зобов'язання сплачувати кошти на користь держави. У цьому випадку КТМФЗ 12 не надає моделі оцінки, і саме тому застосовуються положення МСБО 20 «Облік державних грантів». Право користування вважається немонетарним державним грантом і визнається як нематеріальний актив, тоді як паралельно у зобов'язаннях відображаються доходи майбутніх періодів. В подальшому дохід систематично визнається у звіті про фінансові результати пропорційно до амортизації права користування. Такий підхід забезпечує симетричність між витратами та доходами і дозволяє адекватно представити економічні вигоди концесіонера від користування активом, незважаючи на відсутність прямих грошових потоків.

Різноманіття практичних форм концесійних договорів потребує єдиного підходу, який дозволяє зіставити економічну сутність угод із

відповідними вимогами міжнародних стандартів. Інтегрована модель побудована на поєднанні положень КТМФЗ 12, МСФЗ 16 та МСБО 20 та формує своєрідне «дерево рішень», яке дає змогу ідентифікувати сценарій договору й обрати адекватну модель обліку. Такий підхід дозволяє зменшити ризик довільного трактування операцій, забезпечує системність і прозорість, а також підвищує порівнюваність фінансової звітності між різними концесійними компаніями.

Запропонована інтегрована модель ґрунтується на вже виокремлених сценаріях „Д→К“, „Д←К“ та „Д–К“. Для кожного з них визначено відповідний стандарт: фінансовий актив за КТМФЗ 12, нематеріальний актив або аналогія з МСФЗ 16, а також нефінансовий грант за МСБО 20. Ключовою новизною є формування „дерева рішень“, яке допомагає узгодити ці підходи. Практичне застосування інтегрованої моделі доцільно проілюструвати типовими бухгалтерськими проведеннями (див. Табл. 3). Наведені приклади є узагальненими і можуть адаптуватися під конкретний план рахунків підприємства.

Таблиця 3

Приклади бухгалтерських проведеннь

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
I. Приклади проведеннь для сценарію «Д→К» (компенсація від держави)			
1	Визнано фінансовий актив за надані послуги	Фінансовий актив	Дохід від будівництва (МСФЗ 15)
2	Отримано кошти від держави	Грошові кошти	Фінансовий актив
3	Нараховано відсотковий дохід за ефективною ставкою	Фінансовий актив	Фінансовий дохід
II. Приклади проведеннь для сценарію «Д←К» (платежі концесіонера)			
1	Визнано нематеріальний актив (право стягувати плату)	Нематеріальний актив	Зобов'язання за концесійними платежами
2	Сплачено концесійний платіж державі (концесієдавцю)	Зобов'язання за концесійними платежами	Грошові кошти
3	Амортизація нематеріального активу «право використання»	Витрати на амортизацію	Накопичена амортизація
4	Нарахування відсотків за зобов'язанням	Фінансові витрати	Зобов'язання за

	(якщо застосовується модель IFRS 16)		концесійними платежами
III. Приклади проведення для сценарію «Д–К» (безоплатне право користування, IAS 20)			
1	Визнано право користування та доходи майбутніх періодів	Нематеріальний актив «право користування»	Доходи майбутніх періодів
2	Амортизація права користування	Витрати на амортизацію	Накопичена амортизація
3	Систематичне визнання доходу від гранту	Доходи майбутніх періодів	Інший операційний дохід

Джерело: складено автором на основі [9; 10; 11]

Відповідно до положень КТМФЗ 12 та тлумачення ПКТ-29, концесійні угоди потребують обов'язкового розкриття в Примітках до фінансової звітності. Це пов'язано з високою складністю договорів та суттєвим впливом на фінансовий стан і результати діяльності оператора. Недостатність чи фрагментарність розкриття призводить до асиметрії інформації між учасниками ринку й інвесторами та ускладнює оцінку ризиків і вигід.

Міжнародна практика свідчить, що обсяг розкриття має включати опис прав та зобов'язань сторін, критерії класифікації угоди, строки дії договору, механізми формування тарифів, зобов'язання з модернізації чи відновлення активів, а також фінансові показники, що відображають виконання концесійного договору. Особливу увагу слід приділяти платежам між сторонами: чи то компенсації від держави, чи концесійним платежам від оператора, чи безоплатному праву користування активами.

З метою систематизації пропонується застосування єдиного шаблону примітки до фінансової звітності, який забезпечує порівнюваність показників та відповідає вимогам ПКТ-29 (див. Табл. 4).

Таблиця 4

Узагальнений шаблон примітки до фінансової звітності за концесійними угодами

Розділ примітки	Зміст розкриття
1. Опис угоди та сторін	Найменування концесіодавця, об'єкт концесії, строк договору, види послуг.

2. Класифікація угоди	Модель фінансового активу, нематеріального активу або право користування.
3. Суттєві умови	Механізми формування тарифів, КРІ якості, умови перегляду/індексації.
4. Права та зобов'язання	Права стягувати плату, зобов'язання з модернізації, капремонту, відновлення активу.
5. Платежі між сторонами	Компенсації від держави, концесійні платежі оператора, умови безоплатного користування.
6. Фінансові показники	Дохід від будівництва та послуг, фінансові доходи/витрати, балансова вартість активів і зобов'язань.
7. Зміни умов	Модифікації договору, продовження, штрафи, пені, перегляд зобов'язань.
8. Ризики та чутливість	Оцінка ризику попиту, валютних коливань, відсоткових ставок; результати стрес-тестів.

Джерело: складено автором на основі [9; 10; 11; 15]

Такий шаблон можна наповнювати як агрегованою інформацією по всіх концесійних договорах компанії, так і деталізовано — окремо по ключових угодах. Він забезпечує прозорість та відповідає вимогам як міжнародних стандартів, так і очікуванням інвесторів та органів регулювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Запропонована інтегрована модель обліку концесійних операцій поєднує положення КТМФЗ 12, МСФЗ 16 та МСБО 20, що дозволяє усунути фрагментарність у трактуванні концесійних договорів та забезпечити методологічну єдність. Наукова новизна дослідження полягає у побудові «дерева рішень», яке визначає алгоритм вибору стандарту залежно від економічної сутності договору, та у розробці шаблону примітки до фінансової звітності відповідно до SIC-29. Практична цінність результатів полягає у можливості для компаній формувати більш прозору та порівнювану звітність, а для

регуляторів — удосконалювати підхід до контролю й гармонізації національних вимог із міжнародними стандартами.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням методик оцінки нематеріальних активів у сценарії безоплатного користування, уніфікацією застосування МСФЗ 16 у змішаних угодах та проведенням галузевих кейс-досліджень для верифікації інтегрованої моделі у практичних умовах.

Література

1. Handbook: Service concession arrangements: KPMG. 2024. URL: <https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/frv/pdf/2024/handbook-service-concessions.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
2. AP9A: Scope—Interaction with IFRIC 12 (PIR IFRS 16): IASB. 2022. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2022/september/iasb/ap9a-scope-interaction-with-ifric-12.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
3. Accounting for leases—Application of IFRS 16 (updated briefing): HFMA. 2019. URL: <https://www.hfma.org.uk/system/files/leases-briefing-july-2019-update.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
4. Accounting for PPP projects: BDO. 2025. URL: <https://www.bdoalamri.com/en-gb/insights/featured-insights/accounting-for-ppp-projects> (дата звернення: 07.09.2025).
5. Abdallah A. S. The role of SIC-29 & IFRIC-12 in reporting service concession arrangements. *International Journal of Research in Social Sciences & Humanities*. 2022. Т. 12, вип. 4. С. 492–512. URL: <https://ijrssh.com/admin/upload/27%20Alaa%20Saleh%20Abdallah%2001511.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
6. Managing the Fiscal Implications of PPPs in a Sustainable and Resilient Manner (Compendium): World Bank. 2024. URL: <https://ppp.worldbank.org/sites/default/files/2024->

05/Managing%20the%20Fiscal%20Implications%20of%20Public-Private%20Partnerships%20in%20a%20Sustainable%20and%20Resilient%20Manner%20-%20A%20Compendium%20of%20Good%20Practices%20and%20Lessons%20Learned%20from%20the%20COVID-19%20Pandemic.pdf (дата звернення: 07.09.2025).

7. Прокопенко Ж. В., Дзюбенко О. М., Луцька Н. І., Ковальчук В. В. Інформаційне забезпечення управління концесійною діяльністю: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2019. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8065/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%94%D0%B7%D1%8E%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D1%83%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%20%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 07.09.2025).

8. Ковальчук В. В., Крикун О., Петрик С. Реалізація суспільних послуг на основі концесії: проблеми інформаційного забезпечення. *ПДАБА (збірник)*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/155-11> (дата звернення: 07.09.2025).

9. IFRIC 12 Service Concession Arrangements: IFRS Foundation. 2021. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifric-12-service-concession-arrangements/> (дата звернення: 07.09.2025).

10. IFRS 16 Leases: IFRS Foundation. 2016. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-16-leases/> (дата звернення: 07.09.2025).

11. IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance: IFRS Foundation. 2017. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-20-accounting-for->

government-grants-and-disclosure-of-government-assistance/ (дата звернення: 07.09.2025).

12. IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers: IFRS Foundation. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/> (дата звернення: 07.09.2025).

13. IFRS 9 Financial Instruments: IFRS Foundation. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (дата звернення: 07.09.2025).

14. IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors: IFRS Foundation. 2009. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-8-accounting-policies-changes-in-accounting-estimates-and-errors/> (дата звернення: 07.09.2025).

15. SIC-29 Service Concession Arrangements: Disclosures: IFRS Foundation. 2001. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/sic-29-service-concession-arrangements-disclosures.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2025/issued/sic29/#about> (дата звернення: 07.09.2025).

References

1. KPMG. (2024). Handbook: Service concession arrangements. URL: <https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/frv/pdf/2024/handbook-service-concessions.pdf>

2. IASB. (2022). AP9A: Scope—Interaction with IFRIC 12 (PIR IFRS 16). URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2022/september/iasb/ap9a-scope-interaction-with-ifric-12.pdf>

3. HFMA. (2019). Accounting for leases—Application of IFRS 16 (updated briefing). URL: <https://www.hfma.org.uk/system/files/leases-briefing-july-2019-update.pdf>

4. BDO. (2025). Accounting for PPP projects. URL: <https://www.bdoalamri.com/en-gb/insights/featured-insights/accounting-for-ppp-projects>
5. Abdallah, A. S. (2022). The role of SIC-29 & IFRIC-12 in reporting service concession arrangements. *International Journal of Research in Social Sciences & Humanities*, 12(4), pp. 492–512. URL: <https://ijrssh.com/admin/upload/27%20Alaa%20Saleh%20Abdallah%2001511.pdf>
6. World Bank. (2024). Managing the Fiscal Implications of PPPs in a Sustainable and Resilient Manner (Compendium). URL: <https://ppp.worldbank.org/sites/default/files/2024-05/Managing%20the%20Fiscal%20Implications%20of%20Public-Private%20Partnerships%20in%20a%20Sustainable%20and%20Resilient%20Manner%20-%20A%20Compendium%20of%20Good%20Practices%20and%20Lessons%20Learned%20from%20the%20COVID-19%20Pandemic.pdf>
7. Prokopenko, Zh. V., Dziubenko, O. M., Lutska, N. I., & Kovalchuk, V. V. (2019). Informatsiine zabezpechennia upravlinnia kontsesiinoiu diialnistiu [Information support for managing concession activities]. Zhytomyr: ZhDTU. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8065/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%94%D0%B7%D1%8E%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D1%83%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%20%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. Kovalchuk, V. V., Krykun, O., & Petryk, S. (2020). Realizatsiia suspilnykh posluh na osnovi kontsesii: problemy informatsiinoho zabezpechennia [Implementation of public services based on concession: problems of information support]. PDABA (Zbirnyk). DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/155-11>

9. IFRS Foundation. (2021). IFRIC 12 Service Concession Arrangements. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifric-12-service-concession-arrangements/>
10. IFRS Foundation. (2016). IFRS 16 Leases. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-16-leases/>
11. IFRS Foundation. (2017). IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-20-accounting-for-government-grants-and-disclosure-of-government-assistance/>
12. IFRS Foundation. (2014). IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>
13. IFRS Foundation. (2014). IFRS 9 Financial Instruments. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>
14. IFRS Foundation. (2009). IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-8-accounting-policies-changes-in-accounting-estimates-and-errors/>
15. IFRS Foundation. (2001). SIC-29 Service Concession Arrangements: Disclosures. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/sic-29-service-concession-arrangements-disclosures.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2025/issued/sic29/#about>